

Summæ Theologicæ Scholasticæ Et Moralis In Qvatuor Partes Distributæ Pars ...

In qua de Virtutibus in Communi, & Theologicis, Fide, Spe & Charitate, nec
non Virtutibus Cardinalibus, præsertim Justitia & Jure, ac Religione
ceterisq[ue] annexis, & Vitiis Oppositis in particulari breviter & dilucidè
tractatur

Herincx, Wilhelm

Antverpiæ, 1663

§. III. De Modo Observando in Gerendo Bello.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72941](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72941)

re. Vide P. 2. *Tract. de Legibus* art. 6. qu. 7. §. 8.

77. De quibus Clericis Canones loquantur aut intelligantur.

Canones autem, etsi generali vocabulo Clericorum utantur, immo *Sententiam* immediatè addatur interdictum chirurgiæ cum incisione vel aduisione, expressis solum Ordinibus sacris (quod non satis aduertit *Arriaga d. 48. sect. 5.* cujus idcirco discursus ibidem factus ruit) *Covarruvias, Lorca & alii Doctores* passim intelligunt de Clericis constitutis in sacris, saltem attentâ consuetudine. Quæ faciliè admitterentur in ijs, qui vel sæculares vivunt, non gaudentes privilegio clericali, aut statum clericalem derelinquunt, uti si ducerent uxores, vel assumerent officium *Pætoris*. Alii tamen, præsertim beneficiati, privilegijs clericorum gaudentes, & instar Clericorum haberi volentes, variorum *Doctorem* judicio peccant, saltem venialiter, ob remotam conjunctionem cum altaris ministerio. Et planè congruentia idem postulat talibus militaria officia interdici.

78. Clerici, simul Principes, possunt in causis sanguinis per iudices delegatos justitiam administrare c. *Episcopus, Ne Clerici vel Monachi in 6.* sic & bellum justum indicere, & per duces gerere.

Nihilominus *Episcopi & Clerici*, qui simul sunt supremi Principes, uti possunt in causis sanguinis per iudices delegatos justitiam administrare c. *Episcopus, Ne Clerici vel Monachi in 6.* sic & bellum justum indicere, & per duces gerere.

§. III.

De Modo Observando in Gerendo Bello.

79. Ad quod obligentur Principes in bello.

IN primis Princeps est ex officio obligatus providere militiæ de idoneis *Præfectis & Officialibus*, secus agendo est causa malorum & damnorum, quæ plerumque gravissima ex inexpertis ac inidoneis præfectis exercitui ac republicæ eveniunt. Tenetur etiam vi contractus providere præfectis & militibus de stipendio, terminis elapsis. Secus agendo peccat contra justitiam, estque causa damnorum, quæ ex necessitate inopia patiuntur, aut alijs inferunt.

80. Ad quid præfecti & milites.

Præfectorum belli & militum communis obligatio respectu Principis & republicæ est fidelitatis in custodiendo pacto, quantum ad observantiam secretorum, abstinentiam à prodicione, protectionem & conservationem bonorum & dominiorum republicæ pro viribus, evitacionem damnorum, etiam privativorum, ne videlicet sint in causa, cur bonum notabile non sit obtentum, stratagema non habuerit suum effectum: item quoad observacionem suæ stationis, etiam cum periculo vitæ; quoad remanionem in militia, sic ut (nisi adsit causa per accidens excusans) citra licentiam non deferatur. Milites insuper obligantur ad obedientiam militarem suis præfectis, præfecti inferiores superioribus, omnes autem Principi.

Præterea tam *Præfecti*, quàm milites ex justitia obligantur servare regulam militibus vianis in inquirentibus declaratam per *Joannem Baptistam Luca 3. Neminem concuriatis, neque calumniam faciatis: & contenti estote stipendijs vestris.* Respectu denique hostium tenentur in dubiè servare promissam fidem, legesque charitatis & mansuetudinis Christianæ, salvo jure & fine belli.

Ex his similibusve obligationibus resultat interminabilis seges peccatorum, quæ in militia, præsertim hodierna, frequenter committuntur. Onissis autem peccatis libidinum omnigenarum, rixarum, duellorum, ebrietatum, fortilegiorum, blasphemiarum & similibus omnis generis peccatorum, quæ ibi abundare solent, radicale velut peccatum militiæ videtur defectus solutionis stipendiorum, unde fit non servari disciplinam militarem, sed omnia furtiva, sacrilegia, rapinas, extorsiones, incendia, latrocinia, & alia nefanda quasi impunè fieri. Quomodo igitur salvari possunt, quorum culpa stipendia solvi dum possunt (an possint, conscientijs superintendentium, divinoque judicio committendum) non solvuntur, quique proinde tot malorum sunt cause, ego non video; credo, quòd nec Deus ipse: sunt enim tales indubiè ituri in profundum inferni, pejus autem agunt, qui pecuniam familiæ augendæ aut alijs extravagantibus impendunt, militibus mendicare aut furari compulsos.

81. Quanam peccata in militia occurrant.

Quia defectus radicalis.

Peccant similiter *Præfecti* contra justitiam, qui in lustratione militum plures milites fictos supponunt; uti & alii huic fraudi cooperantes, & lustratores dissimulantes. Nec excusat titulus occultæ compensationis si Princeps sit eis debitor, ob periculum gravissimorum damnorum ex fraude hac occurrentium, dum à parte rei est numerus longè inferior, & insufficiens finibus belli, qui in tabulis circumfertur multò amplior. Peccant similiter contra justitiam, si dum alicubi hospitari debent cum milite suo, loca vicina suspensa tentent, ut pondus pecuniarum extorqueant ab hospitiis redempturis (quorum utique electio non potest ab eis fieri venalis) & alia loca deligunt in notabile sæpe eorundem gravamen. Item quando expensas exigunt pro numero longè majori, sedulas & loca mortua cum proportione multiplicantes; nisi quandoque adsit rationabilis consensus Principis defectum stipendii ita suppletis. Quando sive præfecti sive milites rusticos & hospites suos injuriosè tractant, contundunt, pecunias extorquent, non contenti ijs, quæ jure aut consuetudine ordinarii hospitii eis debentur.

82. Quæ peccata Præfectorum.

Qui peccant milites circa rusticos & hospites.

Neque excusat defectus solutionis stipendii: tum quia illum supplere nullo juris colore debent rustici aut hospites, tum quia sæpe triplicatum, immo octuplicatum stipendium

83. Excusatio ex carentia stipendii perita discutitur.

pendium seu valorem illius injuriosissime extorquent, & quidem à miserioribus, expendendum deinde in luxus & vanitates. Secus foret, si in extremam vel valde gravem necessitatem defectu stipendii conjuncti sive conjiciendi (quibus succurri specialiter congruit) providerent sibi ab his & illis modo meliori, quo possunt, sobriè ad necessitatem sufficientiam, eaque parèe expendere; aut si ex urbanitate, gratitudine ratione, scilicet alicujus officii præstiti, similive honesto titulo aliqua exigerent aut acciperent, etiam extra necessitatem.

Plura alia sunt peccata militum, & personarum ad militiam spectantium, ut Vivendiariorum seu annonam præbentium, & similitum, quæ propius inspicienti proximam militarem satis patent. Videri potest *Marchant Tom. 3. P. 2. Tr. 6.* per totum. Ex quibus luce clarius est, vitam militarem (qualis visa fuit hisce temporibus) esse periculosissimam in negotio salutis.

In ipso verò belli progressu, atque etiam partem victoriæ, generaliter loquendo ex communi Doctorum sententia, omnia illa licent Principi justum bellum gerenti aut justo victori, & ex ejus voluntate belliducibus ac militibus, quæ aliquo modo necessaria sunt aut convenientia ad justum finem belli consequendum, scilicet ad reparandas injurias ac damna, & ad firmandam pacem & securitatem. Unde licet hostium bona usurpare, agros vastare, arces occupare, tributa imponere &c. si judicentur idonea ad prædictos fines. Similiter licet adhibere insidias & stratagemata bellica, exemplo Josue c. 8. ubi idem tradit *Augustinus quest. 10. in Josue*; hæc enim consistunt in eo, quod præoccupetur hostis, dissimulando coram eo intentionem & occultando veritatem, ac permittendo deceptionem: si autem adfit intentio fallendi, aut mendacium, erit veniale & officiosum. Unde hoc sensu verum est istud Poëtæ: *Dolus (supple bonus) ad virtutem, quis in hoste requirat.*

Præterea possunt nocentes occidi, tum in ipso congressu, tum (quando id esset æquum in poenam peccati, terrorem aliorum, aut justam satisfactionem) postea, etsi se dediderint victori, nisi fortè sub promissione vitæ servandæ se tradiderint: standum enim est pactis. Plerumque tamen parcendum est multitudini, capitibus iniquitatis (ubi visum fuerit) in exemplum propositis, quia alterum nimis saeperet crudelitatem; & cederet frequenter in detrimentum publicum.

Innocentes verò directè (aliud est de indirecta occisione, quæ per accidens, & præter intentionem sequitur ex directa invasione civitatis & nocentium) occidendum non possunt juxta Doctores communiter. Estque manifestum *Sylvio q. 40. a. 1. Questio 6. Conclus. 2.* quidquid dicat

Poncius d. 32. in Comment. n. 84. Generale enim est illud *Exodi 23. Infontem & justum non occides.* Unde nec pro culpa parentum filij possunt occidi. Quare non juvat, quod sine partes reipublicæ nocentis: non enim potest hæc puniri in partibus innocentibus, nisi secundum id quod subest aliquo modo dominio vel potestati reipublicæ, prout non subest vita innocentis. Unde parvuli Turcarum non possunt licitè occidi. Ideoque ob cædem innocentem Thessalonice factam Ambrosius ab ingressu Ecclesiæ Theodosium prohibuit. Nec refert, quod aliquando Israelitæ victores occiderint etiam parvulos: nam aderat tunc expressa jussio Dei omnium Domini; quæ modò non adest, immo adest jussio contraria.

Nomine autem innocentium intelliguntur infantes, pueri, senes ad arma idonei, Ecclesiastici, religiosi, legati, peregrini, mulieres (nisi fortè de quibusdam constaret, quod in bello juverint) & similes. Bona tamen innocentium, quantum necesse ad supradictos fines, potest Princeps occupare. Excipiuntur à Doctoribus (vereor ne non ita à militibus) bona Ecclesiæ & Ecclesiasticorum innocentium inter Christianos, etsi civitas daretur in prædam (quod fieri regulariter non dect) tum propter specialem exemptionem, tum quia censetur constituere corpus particulare, distinctum à populo hostili. Liceret tamen bona Ecclesiastica expugnare, si illis ut propugnaculis hostes utantur, neque aliter debellari possint.

Mobilia bello capta fiunt jure Gentium occupantis (nisi fortè aliquam distribuendi formam exigat specialis lex vel usus nationis) etsi excedat compensationem damnorum: ut habetur *Instit. de rerum Divisione §. 18. & L. Si quid bello 28. ff. de captivis.*

Libertate quoque non minus quam vitæ exui possunt hostes, exigente id vindictæ seu recompensatione injuriarum & damnorum, prout etiam *L. Si quid bello, & cetera* varijs alijs juribus habetur. Quod Varii extempuntur *Victoria, Valentia, Azorio* & alijs, ad innocentes, qui sunt pars reipublicæ hostilis, ex consuetudine jure Gentium introducta, & quæ censetur libertas inter bona fortunæ. Inter Christianos autem generaliter est præscriptum, ut quicumque ex ijs capti bello non possunt effici mancipia, quamvis possint justè detineri, ut puniantur, si nocentes sint, & lytro redimantur. Quod eadem consuetudo extenditur ad hæreticos, nomine Christianos.

Petes, an peris tempore licitæ sint re-prefalix, seu impignorationes? hoc nomine intelligitur occupatio bonorum pertinentium ad subditos alterius reipublicæ aut civitatis amicæ, in pignus satisfactionis debite

84. *Quæ licent in belli progressu & post victoriam.*

De insidijs bellicis.

85. *An possint occidi nocentes.*

86. *An etiam innocentes.*

Qui nomine innocentium intelligantur.

87. *Bona eorum, quæ inter Ecclesiasticorum an prædam expost.*

88. *Mobilia bello capta cuius sint.*

89. *An hostes possint sub captivitate, etiam inter Christianos.*

90. *An re-prefalix sit licita.*

debita pro dampnis, quae reipublica innocens in se aut cive suo ab alterius subditis perpeffa est. Communis sententia contra Lorca d. 52. n. 15. asserit esse licitas, etiam respectu innocentium, quando alioquin commodam rationem nequit compensatio obtineri: quemadmodum ratione delicti alterius reipublicae solent arrestari merces subditorum eiusdem, & tempore belli pro satisfactione possunt occupari bona etiam innocentium, qui sunt pars reipublicae nocentis.

non sit duellum ordinarium, ex mutuo scilicet condicto initum, sed potius executio iustae sententiae. Superior quoque incongrue talem modum exequendi sententiam iustam usurparet, non sine periculo animae decertantium.

Secundo (estque casus raris) ad terminationem belli iusti posset Princeps convenire de pugna duorum aut paucorum certo utrimque numero, dummodo victoriam non reddat per hoc magis dubiam, quam deveniendo ad praelium universale, cum praedictio reipublicae; prout non facit, si v.g. videat se inferiorem viribus, & succubiturum. Non est enim ratio, cur talis pugna minus liceat, in qua parcutur multitudini, quam pugna generalis ex condicto ineunda. Idem videtur de velitatione, aut pugna inter paucos etiam ex condicto (qualis nostro tempore solemniter fuit circa Silvamducis inter milites Regis & Statuum Confederatorum) ad reprimendos animositates & impetus hostiles, & auferendos aliquos singula inter noxios. Sic etiam David licite, etiam praescindendo specialem instinctum divinum (quamvis alioquin ex hoc quoque potuisset exculari) singulare inivit certamen contra Goliath.

Tertio duellum potest suscipi ad vitae defensionem, v.g. si inimicus armatus inermem inveniens velit eum occidere, nisi arma sumat, & secum in duello pugnet, tunc quando non est alia evadendi via, potest iuxta Doctores passim suscipi, imo & offerri duellum; eo quod in re ipsa videatur iusta defensio. Eademque videtur Doctoribus multis (nec improbabili-ter juxta Wiggers q. 41. art. 1. n. 18.) ratio de invasione fortunarum, pro qua licitum est duellum, cum alia ratio non suppetit; supposito videlicet quod alioquin licitum sit occidere in valorem ad necessariam defensionem talium bonorum, de quo Tract. de virtut. Cardinalibus.

Quarto suscipi potest pro ostentatione virium vel artis gladiatoriae; aut ad spectaculum oblectationem (qualia olim erant duella gladiatorum in amphitheatris apud Romanos, quae ita homines fascinarunt, & aliquandiu etiam tempore Christianorum Imperatorum, etsi a Constantino interdicta, perseverarunt) vel ad vindictam. Estque indubie illicitum, partim contra charitatem sic prodigendo vitam aut periculo exponendo citra causam, partim contra iustitiam occidendo innocentem aut non condemnatum, vel occidendi illum periculo se exponere; quod ne quidem Magistratus (sine cuius auctoritate etiam illicita esset vindicta privata) concedere potest. Et quamvis ipse injuriam condemnasset, talis tamen sententiae executio esset illicita, veluti conjuncta periculo homicidii innocentis; qui etiam illicite sic prodigeret vitam suam.

Quinto

91. Quae conditiones requirantur.

Requiruntur tamen sequentes conditiones, scilicet ut aperte de gravi damnificatione constet, adit concessio Principis, superior reipublicae nocentis minus nolite seu negligat procurare damnorum reparationem, nec plus damni inferatur reipublicae nocenti, quam sit necesse ad plenam satisfactionem, ac denique non concedatur in personas Ecclesiasticas innocentes, quae sunt exemptae adjecta in contrahentes poenam excommunicationis c. Unico. de injuriis in 6.

Iura in contrarium allegari solent explicantur.

Ad iura opposita sic responderi solet. Ad Novellam 52. c. 1. interdicti ibi pignorationes inter membra subiecta eidem Principi, & quidem sine ejus licentia. Quae ratione etiam contra aequitatem est, unum pro alterius debito molestari, quod ibidem & L. un. Cod. Ut nullus ex oscaneis improbat; secus si sint conditiones praefatae.

QUESTIO VI.

De Duello.

92. Quid duellum.

DUELLUM (quod & Monomachia dicitur) proprie est pugna duorum (interdum singuli assumunt secundum, ut vocant) ex condicto utrimque suscepta ad certum locum & tempus cum periculo occisionis. Unde in hoc est simile rixae, quod etiam rixa consistat inter duos vel paucos utrimque: differt autem in eo, quod rixa fiat subito & circumferatim, & calore iracundiae aliave passione. Abest etiam semper a rixa auctoritas publica, quae posset in duello aliquando intervenire. Duellum porro aliud dicitur solemnne, quod nempe cum certis solemnitatibus, dato loco & fide securitatis ei qui socium occiderit, & adhibitis sponsoribus, quos patrilinos vocant; aliud privatum (quod alio nomine dissidatio vocatur) carens scilicet solemnitatibus.

Aliud est solemnne, aliud privatum.

93. Damnatu ad mortem an iusti a principe duello licite occiderent.

Duellum suscipitur ob varias causas seu fines, estque ferè semper illicitum, ut specificando singulas causas patebit. Primo itaque posset Princeps duobus ad mortem damnatis concedere, ut duello concertent, sintque in se invicem ministri iustitiae; qui quidem licite decertarent, praesertim si uni spes vitae promittatur: quamquam

94. An liceat duellum ad terminationem belli.

An reprimendos in eo impetus hostiles.

95. An ad vitae defensionem liceat.

96. Duella gladiatorum illicita.